

Τὸ πρῶτον πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου συνητήθησαν οἱ δύο στόλοι, τὰ βόρεια τῆς Εὐβοίας λέγω, ὀνομάζεται στενὴ θάλασσα, καὶ παραπλησία ταύτης εἶναι οὐδεὶς λόγος καὶ ἡ πρὸ τοῦ ἰσθμοῦ· ὁ δὲ ὄρμος τῆς Σαλαμῖνος εἶναι καὶ λέγεται κυρίως στενά· ἀναλογιζόμενοι δὲ, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν θαλασσιῶν ἀγώνων τὰ πολεμικὰ ἐργαλεῖα ὡς καὶ τὸ εἶδος τῶν πλοίων, καὶ τοῦντεῦθεν ὁ τρόπος τοῦ ναυμαχεῖν ἐν γένει ἦσαν κατὰ πολὺ διαφέροντα ἀπὸ τὰ τοῦ αἰῶνος καθ' ὃν ζῶμεν. ἐξάγομεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ ἀναπεπταμένον πελάγος καὶ αἱ στεναὶ θάλασσα ἀπέχουσι πολὺ τοῦ νᾶ συμπερικλυμῶνσι τὰ πλεονεκτήματα τῶν στενῶν διδῶν, ὅπου τοποθετημένοι ὡς ἐν ἐνέδρᾳ μάχημοι ναυτικοί, ἐπιβιάνοντες βαρέως κατηγορησμένων νηῶν, πωλῶσιν ἀκριβὰ τὸ αἷμά των, καὶ ἂν δὲν νικῆτωσι, τοῦλάχιστον συναπόλλονται μετὰ τῶν ἐφορμώντων. Τὸν λόγον μας ἐπιμαρτυροῦσι τοῦ μεγάλου ναυάρχου αὐτοῦ αἱ κρίσεις, ὅτις ὠμίλει ἐν γνώσει βέβαια καὶ πεποθήσει, ὅταν ἀπήντα πρὸς τὸν ἀνεπιστήμονα τῶν ναυτικῶν πραγμάτων Εὐρυβιάδην λέγῃ.

α Πρὸς μὲν τῷ ἰσθμῷ συμβάλλων, ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυμαχῆσαι, εἰς ὃ ἤκιστα ἡμῖν σύμφερρόν ἐστι, νῆας ἔχουσι βαρυτέρας καὶ ἀριθμὸν ἑλλάττονας, τοῦτο δὲ ἀπολείπει Σαλαμῖνά τε κτλ. ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήτης τοιαῦτα ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις· πρῶτα μὲν ἐν Στεινῷ συμβάλλοντες, ναυτὶ δλίγοισι πρὸς πολλὰς, ἦν τὰ εἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβίβη, πολὺ κρατήσωμεν τὸ γὰρ ἐν Στεινῷ ναυμαχεῖν πρὸς ἡμῶν ἐστὶ, ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων· αὐτὶς δὲ Σαλαμῖς παραινέται, εἰ τὴν ἡμῖν ὑπέκειται τέκνα τε καὶ γυναικας [Ἡρόδ. οὐραν. βιβλ. 9. §. 60]

Τίποτε ἄρα προτιμώτερον δὲν ἔκρινεν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τοῦ νᾶ διακινδυνεύειν καθ' ἣν μέθοδον προκατιόντες θάλασσαν ἐκθέσει, μαχόμενος ἐναντίον τοῦ ἐφορμῶντος Περσικοῦ στόλου ἐντὸς τοῦ ὄρμου τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ περικυκλωμένου, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ στρατοπέδου, εἰς τοῦ ὁμοίου τὴν εἴσοδον κατὰ ἓνα ἐνα ἐραλέτα ὑποδεχόμενος νᾶ συντρίψῃ τὰ πλοῖα ὅλα τῆς βαρβαρικῆς ναυτικῆς δυνάμεως.

Πρὸς τὸ παραβλεῖν τοῦτο θαλάσσιον ἐπιπόνημα τοῦ Θεμιστοκλέους δικαίως ἐμποροῦμεν νᾶ συγκρίνωμεν σχετικῶς τὸ ἐπίσης μέγα τοῦ Λεωνίδα δραματούργημα εἰς τὰ στενά τῶν Θερμοπυλῶν. Παράδοξον ποσῶς δὲν εἶναι, ἂν διὰ τῆς προδοσίας δὲν ἐπερικυκλωτο ὁ ἀμίμητος Λεωνίδας, ἔχων συμμηχικὸν στρατευμα ὅχι διγχιάρημον τὸ κατ' ἀρχὰς συνεκστρατεύσαν, ἐροδιαζόμενος δὲ ἀενάως ἀπὸ τοῦ περιστοιχοῦντας αὐτὸν λαοῦς, τοὺς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὀργῶντας, καὶ προβοηθούμενος ἀπὸ ἀλλεπάλληλα ἐπιχειρητικὰ στρατεύματα, νᾶ ἰσχυε νᾶ μὲν ἀπρόσβλητος εἰς τὴν θέσιν του, ἀκαταπαύστως νᾶ στέλῃ μυριάδας Περσῶν εἰς τὸν ἄδαν, νᾶ παραλύτῃ τὰς δυνάμεις χρονοτριβῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἕως εὖ πανοστρατιᾶ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν συμβοηθῆσαν, ἐν πανωλέθερῳ νᾶ φέρῃ τῆς Ἀσίας βλας τὴν δύναμιν, ἤθελεν ὀνομασθῆναι τότε ὅχι ἥρωας ἀλλὰ μέγας ὁμοίαν ἐμπνευσιν ἐ

λαβε καὶ τῶν Ἀθηναίων ὁ ναύρχος· ἡ διαφορά νον μεταξὺ τῶν δύο εἶναι, ὅτι ὁ τελευταῖος ἐστὶ εὐτυχέστερος τοῦ Λεωνίδα, ὡς ἐπιζήτας νᾶ ἰσχυρῶς ἀγῶνας του ἐστεφανωθέντας ἀπὸ τὴν λαμπροτέρην πιτυχίαν [16].

Φθάνομεν, τέλος, εἰς τὸ τρίτον μέρος τῶν ἐπειρησεων καὶ ἀποριῶν, τὸ ἐξαίτουμένοι τοὺς λόγους

[16] Περί τῶν ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων Λεωνίδα καὶ Σικελιώτης ἐπιφέρει τὰς ἀκολουθοῦσας ματίας κρίσεις [Βιβλ. ἱστορικῆς βιβλ. 11 §. α Διὸ καὶ τίς οὐκ ἂν ἐκ τῶν μεταγενεστέρων λῶσαι τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες τῷ μὲν θει τῆς περιπτώσεως κατεστρατημένοι, τοῖς μὲν μοι κατεπονήθησαν, ταῖς δὲ ψυχὰς οὐκ ἔθθησαν; Τοιγαροῦν οὗτοι μόνοι τῶν μνημονευμένων κρατηθέντες, ἐνδοξότεροι γεγονῶσι τῶν ἄλλων τῶν τὰς καλλίστας νίκας ἀπενηνεγμένων· οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνειν τοὺς ἀνδρας, ἀλλ' ἐκ τῆς προαιρέσεως· τοῦ μὲν ἡ τύχη κυρία, τοῦ δ' ἡ προαίρεσις δοκιμάζεται· γὰρ ἂν ἐκείνων ἀμείνους ἀνδρας κρίνειεν, οὐδὲ τῷ χιλιεστῷ μέρει τῶν πολεμίων ἀριθμὸν ὄντες, ἐτόλμησαν τοῖς ἀπιστοῦμένοις θει παρτιάζει τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν; οὐκ ἔστι τῶν τοσούτων μυριάδων ἐλπίζοντες, ἀλλ' ἐπὶ θιά τοῦ; πρὸ αὐτῶν ἀθανάτους ὑπερβαλεῖσθε; τες καὶ τὴν μὲν μάχην ἑαυτοῖς εἶναι πρὸς τοὺς βαρβάρους, τὸν ἀγῶνα δὲ καὶ τῶν ἀριστέων κρίσιν πρὸς ἄπαντας τοὺς ἐρετῆ θυμολογούμενους ὑπάρχειν. Μόνοι γάρ αἰῶνος μνημονευομένων εἶλοντο μάλλον τῆς τῆς πόλεως νόμου, ἢ τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐφοροῦντες ἐπὶ τῷ μεγίστους ἑαυτοῖς ἐκινδύνους, ἀλλὰ κρίνοντες εὐκαταίστατον ἀρετὴν ἀσκοῦσι τοιούτων ἀγῶνων τυγχάνουσι· καίως δ' ἂν τις τοούτους καὶ τῆς κοινῆς τῶν λήρων ἐλευθερίας αἰτίους ἡγήτατο, ἢ τῶν ῶν ἐν ταῖς πρὸς Ξέρξην μάχαις νικῆσαντων τῶν γὰρ τῶν πράξεων μνημονευόντες, οἱ μὲν βαροὶ κατεπλάγησαν, οἱ δὲ Ἑλληνας παρωπρὸς τὴν δόξαν ἀδραγαθίαν καθόλου τῶν πρὸ ἑαυτῶν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀθανασίαν μετήλλαξοι κτλ. »

Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Διοδώρου ἐπιμαρτυροῦν τὴν προεισαγωγὴν [τόμ. α. σελ. 226] ὁ εὐτυχῶς συγγραφεὺς τοῦ νέου Ἀναγνώστη; Βαρβαλεμῶν εἰπέι «L' ambition de la gloire l' amant patrie toutes les vertus furent portées a haut degre et les ames à une elevation alors inconue. C' est la le temps des choses; et ce n est par celui qu' il faut pour donner des fers à des peuples de si nobles sentiments.» παραβαλε τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ σελίδι τῆς παρούσης ματίας ἀναφερόμενα.